

цессы усвоения норм белорусского языка, изучения лучших произведений национальной литературы и осмысления явлений окружающей природы и социальной жизни. Учебник был составлен в соответствии с требованиями педагогики и привлекал своей поэтичностью.

Дело создания учебных книг на белорусском языке продолжил *В. Латовский*, который стал автором первого белорусскоязычного учебника «Краткая история Беларуси» (1910 г.) и учебного пособия «Отцам и матерям», написанного в формате вопросов и ответов по актуальным аспектам воспитания молодежи. В 1915 г. в Вильно он издал учебник «Первый букварь, книжка для белорусских деток для науки чтения». В Вильно в 1916 г. вышел на латинице «Первый букварь» вместе с «Букварем» для 2-го и 3-го классов «Rodnyje Zerniaty» («Родные зерняты»). Автор дальше других пошел в деле формирования целостной педагогической системы, которая состояла из учебно-воспитательного комплекса (учебных книг, работ и серии статей на культурно-образовательные и учебно-воспитательные темы). Усилиями авторов первых белорусских учебников произошла *трансформация* опыта написания учебных книг *К. Д. Ушинского* и *Л. Н. Толстого* на национальную почву в соответствии с их педагогическими взглядами и эстетическими идеалами.

Літаратура

1. Снапковская, С. В. Развитие образования и педагогической мысли Беларуси во второй половине XIX — начале XX вв. / С. В. Снапковская. — Москва: УРАО ИТИП, 2011. — С. 316.
2. Булич, С. Белорусское наречие // Новый энциклопедический словарь: в 29 т. / Под общ. ред. К. К. Арсеньева. — СПб.: Изд-во Ф. А. Брокгауз и И. А. Ефрон, 1911-1916. — Т. 8. 1912. — С. 947-951.
3. Научный отдел рукописей РГБ. Ф. 231 /1 (М. П. Погодина). Ед. Хр. 47.50. — Л. 1-2.
4. Снапкоўская, С. В. Пераемнасць і наватарства ў святле адукацыі і культуры / Снапкоўская С. В. — Мінск: БДУ, 2020. — С. 280.

УДК 811.161.3*243(075.8-054.6)

В. Шахаб,
запрошаны праф., дырэктар Цэнтра Якуба Коласа
(Цяньцзінскі ўніверсітэт замежных моў, г. Цяньцзін, КНР)

ПАДРУЧНІКІ ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ ДЛЯ КІТАЙСКІХ СТУДЭНТАЎ: АГЛЯД ВЫДААННЯЎ

Навучанне беларускай мове як замежнай у Кітаі адбываецца з 2017 года. Паказальным у адукацыйнай сферы з’яўляецца вопыт Цяньцзінскага ўніверсітэта замежных моў, дзе ўпершыню ў Кітаі ад-

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ I

быўся набор студэнтаў на спецыяльнасць бакалаўрыяту “Беларуская мова” (2021 г. — першы выпуск дыпламаваных беларусістаў). Была створана кафедра беларускай мовы, Цэнтр даследаванняў Беларусі, Цэнтр Якуба Коласа. На сённяшні дзень тры кітайскія ўніверсітэты ажыццяўляюць навучанне па згаданай спецыяльнасці на ўзроўні бакалаўрыяту, рыхтуючы спецыялістаў-беларусістаў для забеспячэння дзвюхбаковых сувязей паміж дзяржавамі.

Для вучэбнага працэсу падрыхтаваны і выдадзены першыя вучэбныя дапаможнікі для студэнтаў-беларусістаў, прызначаныя непасрэдна для кітайскіх навучэнцаў: 奧莉加·沙哈卜. 白俄罗斯概况. 广州: 世界图书出版社, 2020 (Краізнаўства Беларусі. Хрэстаматыя. Аўтар-складальнік Вольга Шахаб, Гуанчжоў: Выдавецтва “World Book”) [1]. Вучэбны дапаможнік цесна звязаны з практыкай беларуска-кітайскіх стасункаў і накіраваны на развіццё двухбаковых адносін. Асабліва ўвага надаецца раскрыццю гуманітарнага і тэхналагічнага патэнцыялу абедзвюх краін, які можа паслужыць асновай для далейшага ўмацавання беларуска-кітайскіх сувязяў. На аснове першакрыніц з афіцыйных дзяржаўных рэсурсаў сістэматызуюцца і абагульняюцца разнастайныя звесткі пра гісторыю, геаграфію, склад насельніцтва, дзяржаўны лад, эканоміку, культуру, сацыяльную арганізацыю краіны. Па кожнай тэме прапануюцца тэксты для вывучэння, якія суправаджаюцца адпаведнай лексікай, перакладзенай на кітайскую мову. Матэрыял пададзены тэматычнымі блокамi з адпаведнымі пытаннямі, у тым ліку для самастойнай пошукавай працы.

Хрэстаматыя разглядаецца не толькі ў кантэксце курса краізнаўства, але і з’яўляецца зручнай кнігай для працы на занятках па чытанні. Змест кнігі вызначаецца не толькі дыдактыка-метадычнымі задачамі, але і чытацкімі інтарэсамі навучэнцаў згодна з іх узростам і асаблівасцямі нацыянальнага менталітэту.

З улікам высокай канкурэнцыі выпускнікоў кітайскіх універсітэтаў на рынку працы, студэнты, як правіла, высокаматываваныя і арыентуюцца на максімальнае спажыванне інфармацыі пра краіны вывучаемых моў з прагматычнымі мэтамі. Таму зборнік эканоміка-геаграфічных, гісторыка-культурных і сацыяльна-палітычных звестак пра Рэспубліку Беларусь — не толькі важны сродак набыцця ведаў пра краіну, але і эфектыўны інструмент авалодання мовай. Тэксты для хрэстаматыі падабраны пераважна з афіцыйных крыніц і перадаюць стратэгічную значнасць кітайска-беларускага партнёрства і сяброўства, насычаюць лексіку студэнтаў неабход-

най тэрміналогіяй. У кнізе адлюстраваны перспектыўныя звесткі, неабходныя для паспяховага наладжвання супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі ў розных галінах, пералічаны буйныя беларуска-кітайскія прасекты.

Хрэстаматыя спрыяе фарміраванню агульнай прафесійнай кампетэнцыі будучых спецыялістаў, забяспечвае агульнагуманітарны фундамент для далейшага вывучэння беларускай мовы як інтэрактыўнага, перцэптыўнага і прадуктыўнага сродку ва ўсіх сферах грамадскіх зносін.

У 2020 годзе ў Цяньцзінскім універсітэце замежных моў быў распрацаваны і выдадзены ў выдавецтве “Вышэйшая школа” дапаможнік “Беларуская мова як замежная. Уводны курс для кітайскіх навучэнцаў, які накіраваны на засваенне студэнтамі ўводна-фанетычнага курса. Падручнік складаецца з 11 заняткаў і ўтрымлівае дадатковыя матэрыялы для выпрацоўкі фанетычных уменняў і развіцця пачатковых навыкаў чытання, слухання, разумення і маўлення на беларускай мове. Як асноўныя задачы навучання фанетыцы вылучаны наступныя:

- фарміраванне артыкуляцыйных навыкаў (навучыць правільна гаварыць, правільна вымаўляць гукі і іх спалучэнні, каб таго, хто гаворыць, разумелі);
- фарміраванне перцэптыўных навыкаў (навучыць чуць і адрозніваць гукі ў маўленчай плыні, што з’яўляецца асновай адэкватнага ўспрымання і разумення маўлення);
- фарміраванне рытміка-інтанацыйных навыкаў (навыкаў рытмічна і інтанацыйна правільнага афармлення маўлення: націск, рытм, мелодыка, размеркаванне паўз і г.д.)” [2, с. 4].

Дадзенае выданне забяспечвае выкладанне асноўнага курса на пачатковым этапе навучання, можа выкарыстоўвацца як дапаможнік пры засваенні асноўнага курса і як карэкцыйны курс на любым этапе навучання. У кнізе пададзены пераклад асноўнага тэксту, заданняў і лексікі на кітайскую мову, што дазваляе выкладчыку рацыянальна выкарыстаць час заняткаў, а навучэнцам пазбегнуць пэўнага камунікатыўнага бар’еру, сканцэнтравачь увагу непасрэдна на прыкладах і трэніровачных заданнях. Канцэптуальна дапаможнік арганізаваны максімальна зручна як для навучэнцаў, так і для выкладчыка. Улічана ступень складанасці гукаў для кітайскіх навучэнцаў, неабходнасць іх рэгулярнага паўтарэння ў розных пазіцыях і ў розных інтанацыйных канструкцыях і адначасова падаецца багаты лексічны і граматычны матэрыял па вузкім коле тэм, што дазваляе, замацоўваючы матэрыял, паэтапна развіваць вуснае маўленне.

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНІЕ I

Матэрыял кнігі надзвычай разнастайны з фанетычнага пункту гледжання, праз яго раскрываюцца артыкуляцыйныя асаблівасці беларускіх гукаў, даюцца трэніровачныя практыкаванні для выпрацоўкі трывалых арфаэпічных навыкаў, у тым ліку на аснове разнастайных узораў слоўнай выразнасці. Як зазначаюць аўтары кнігі, “для фарміравання і аўтаматызацыі вымаўленчых і рытміка-інтанацыйных навыкаў у маўленчай плыні выкарыстоўваюцца творы малых жанраў, у тым ліку вуснай народнай творчасці (лічылікі, хуткагаворкі і чыстагаворкі, загадкі, прыказкі і прымаўкі, вершы), лексіка якіх адносіцца да пасіўнага засваення. Асноўная іх мэта — выпрацаваць навык вымаўлення пэўных гукаў, бо тэксты спецыяльна падабраны з улікам высокай канцэнтрацыі ў іх канкрэтных гукаў ці спалучэнняў гукаў. Выкарыстанне ў якасці дыдактычнага матэрыялу разнастайных твораў малых жанраў дазваляе прадэманстраваць ужыванне гукаў у розных пазіцыях у слове, а завучванне на памяць прыказак і прымавак, загадак, невялікіх вершаў будзе спрыяць правільнаму гукаўтварэнню і гукавымаўленню, а таксама засваенню рытміка-меладыйных асаблівасцей беларускай мовы.” [2, с. 4].

Багаты тэарэтычны і практычны матэрыял па асноўным курсе беларускай мовы з перакладам на кітайскую мову прадстаўлены таксама ў новым навучальным дапаможніку “Беларуская мова для кітайскіх студэнтаў. Пачатковы ўзровень”, падрыхтаваным на кафедры кітайскай мовы Рэспубліканскага інстытута кітаязнаўства імя Канфуцыя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта [3]. Уводная фанетычная частка складаецца з 6 заняткаў. На кожным з іх прапануецца знаёмства з гукамі, фразамі (у адпаведнасці з вызначанай інтанацыйнай канструкцыяй), асобна пададзена лексіка да кожнага ўрока. Практыкаванні ўключаюць праслухоўванне, чытанне і напісанне гукаў, складоў, словазлучэнняў, засваенне рытмічных мадэляў і базавых фраз, паступова ўводзіцца граматычная інфармацыя. Падагульняльны ўрок падводзіць вынік па засвоеным матэрыяле і рыхтуе навучэнцаў да ўсвядомленага засваення граматычнага ладу мовы і развіцця вуснага і пісьмовага маўлення на элементарным узроўні А1 (згодна з сістэмай сертыфікацыйнага тэсціравання грамадзян замежных краін па беларускай мове для праверкі камунікатыўнай кампетэнцыі на шасці ўзроўнях модуля агульнага валодання беларускай мовай).

Асноўны курс складаецца з 18 тэм, дзе паэтапна падаюцца новыя моўныя веды, назапашваецца слоўнік склад, развіваюцца ўменні чытання, гаварэння, пісьма, засвойваюцца этыкетныя формулы. У дапаможніку выкарыстоўваюцца заданні рэпрадуктыўнага і прадуктыўна-

нага характару, навучанне ўсім відам маўленчай дзейнасці знаходзіцца ў цеснай узаемасувязі і ў той жа час дыферэнцавана паводле адметных характарыстык кожнага з іх. Засваенне аднаго віду дзейнасці праз пасрэдніцтва другога ажыццяўляецца пры актывізацыі ўсіх маўленчых аналізатараў навучэнцаў, а тая ці іншая маўленчая сітуацыя, пададзеныя ў дапаможніку, выступаюць фактычнай мадэллю рэальных зносін, перанесеных у вучэбнае поле.

Такім чынам, вывучэнне вывучэнне беларускай мовы ў Кітаі павінна грунтавацца на шматаспектным разуменні маўленчых і іншых традыцый беларускага народа не толькі як своеасаблівага маркера павагі да краіны-партнёра, але і як гаранта эфектыўнасці далейшых гандлёва-эканамічных, культурных, адукацыйных і навуковых сувязей. Таму шматлікія калектывы беларускіх і кітайскіх вучоных актыўна працуюць у накірунку далейшага паглыблення супрацоўніцтва па вучэбным кнігавяданні.

Літаратура

1. 奥莉加·沙哈卜. 白俄罗斯概况. 广州: 世界图书出版社. – 2020. – С. 216.
2. Валочка, Г. М. Беларуская мова як замежная. Уводны курс для кітайскіх навучэнцаў / Г. М. Валочка, Фу Мэйянь, Юань Хаа. – Мінск: Вышэйшая школа, 2020. – С. 94.
3. Сямешка, Л. Беларуская мова для кітайскіх студэнтаў. Пачатковы ўзровень / Л. І Сямешка. – Мінск: Выд. цэнтр БДУ, 2021. – С. 288: іл.

УДК 094

Ю. В. Щербинина, проф., докт. пед. наук
(Московский педагогический государственный
университет, г. Москва, Россия)

СОВРЕМЕННЫЕ АКСЕССУАРЫ ДЛЯ КНИГ: ОПЫТ СИСТЕМАТИЗАЦИИ

За многовековую историю книжной культуры появилось немало аксессуаров для книг и элементов декора для библиотек. Простые и сложные, лаконичные и вычурные, традиционные и футуристические — они отражают эволюцию отношения к формальной (предметной, вещной) и содержательной (идейной, духовной) составляющим Книги.

В настоящее время наиболее популярными аксессуарами являются всевозможные держатели, ограничители, упоры, зажимы для книг, получившие обобщенное название букенды (англ. bookend = book — книга + end — конец). Слово было включено в Оксфордский словарь

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ I

английского языка в 1907 году, а первый букенд в форме буквы «L» из листового металла запатентован Уильямом Стеббинсом Барнардом еще в 1877 году. Новейшие варианты подобных изделий ориентированы преимущественно на творческие эксперименты: и современные дизайнеры, и массовые производители канцтоваров соревнуются в оригинальности форм и новизне идей.

Нынешнее разнообразие букендов таково, что по ним можно изучать интерьерные стили: антик, арт-деко, шебби-шик, стимпанк, сканди, пин-ап, хай-тек и др. Актуальная тенденция дизайна букендов — многофункциональность. Книгодержатель может служить одновременно рамкой для фотографий, органайзером для канцелярских принадлежностей, цветочным горшком, настольной лампой и даже аквариумом. Российская фирма «Coordi» производит магнитные книгодержатели в виде фигурок растений и животных. Израильская компания «Monkey Business» предлагает серию «Atow Bookends», имитирующую парение томов в воздухе. Дизайнерская мастерская «Artogy» выпускает букенды в виде смешных статуэток людей. Особо востребованы авторские работы, например, книжная подставка «Fossil» из древней окаменелости от британского дизайнера Тома Диксона.

Среди самых модных книжных аксессуаров — кольца для чтения (англ. *reading ring*) для удержания раскрытой книги на весу одной рукой и чтения в транспорте, на пляже, лежа на боку в кровати, а также для чтения вслух с синхронной демонстрацией иллюстраций. Кольца выпускаются во множестве цветов и размеров — по диаметру пальцев. Эта вещьца «позволяет вам пить вино, держать ручку или маркер или даже поглощать ужин, не прерывая чтение. Книжные черви признали это лучшим книжным аксессуаром, без которого они не могут жить», — гласит слоган фирмы «Thumb Thing», одного из лидеров производства таких девайсов.

Популярны также зажимы-клипсы и книжные прессы (англ. *bookweight*) для фиксации разворотов поваренных книг, технических руководств, пособий по фитнесу и прочих изданий, для работы с которыми нужны свободные руки. Американский бренд «Leatherology» призывает: «Не боритесь со страницами своей книги — наслаждайтесь ими!» В качестве материалов используются металл, дерево, пластик, кожа, оргстекло.

Самыми сложными в исполнении и наиболее впечатляющими интерьерными украшениями для домашних библиотек можно назвать букнуки (англ. *booknook* — букв. «книжный уголок») — красивые вставки между книг; небольшие диорамы или инсталляции, напоми-